

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 5–9 КЛАСІВ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасні ринкові умови життя суспільства визначаються суттєвими трансформаціями в соціально-економічній галузі, актуалізують питання педагогічної освіти, спрямованої на формування в учнівської молоді теоретичних знань та практичних умінь фінансової грамотності. Це висуває нові вимоги до якісно нового рівня загальнонаукової та професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів до формування фінансової грамотності учнів, як складової компетенції їхньої життєвої компетентності.

Масштабні реформи загальної середньої освіти, розпочаті Міністерством освіти і науки України, обумовили оновлення навчальних програм шкільних предметів для учнів 5-9 класів на основі чинного Державного стандарту базової повної загальної середньої освіти (2011) [1]. Зміни до програм мають на меті поступовий перехід до принципів демократичного навчання, передбачені концепцією «Нової української школи» (Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи) [5].

Концепція реформування української школи закладає нові підходи до освітнього процесу, орієнтуючи вчителів на формування надпредметних ключових компетентностей учнів, відійшовши від традиційних методик простого передавання знань. З метою формування в учнів ключових компетентностей під час навчального процесу в оновлених початкових програмах виділено низку змістових ліній, зокрема «Підприємливість і фінансова грамотність», націлену на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, страхування, кредитування тощо) [6].

У педагогічній літературі проблеми підготовки майбутніх учителів розкриті в теоретичних напрацюваннях А. Алексюка, Б. Євтуха, В. Кременя, Н. Ничкало, О. Савченко, Л. Хомич та ін. Значний інтерес становлять наукові розвідки, що висвітлюють формування фінансової грамотності фахівців галузі освіти: Ю. Белова, Л. Гончаренко, Г. Ковтун, О. Земка, О. Макаручак, М. Ткаченко, М. Янцур та ін. Водночас більш чіткого розуміння потребує освітня діяльність із підготовки майбутніх учителів до формування фінансової грамотності учнівської молоді.

Метою нашого дослідження стало обґрунтування, шляхом аналізу та узагальнення представлених у психолого-педагогічній літературі наукових підходів, особливостей підготовки майбутніх учителів до формування фінансової грамотності учнівської молоді.

Підготовку майбутніх учителів до формування фінансової грамотності учнів ми розглядаємо як системний процес педагогічних ЗВО, спрямований на опанування студентами теоретико-методичними засадами навчання учнів способом мислення, мотиваційними орієнтирами теоретичних і практичних аспектів фінансових питань.

В обґрунтуванні особливостей формування фінансової грамотності учнівської молоді ми виходимо з нових підходів Нової української школи до підготовки майбутніх учителів до вмотивованої професійно-педагогічної діяльності, яка характеризується виявами педагогічної творчості, зацікавленого спільного партнерства між учителем та учнями, орієнтації педагогічних впливів на потреби школярів в освітньому процесі.

Розуміючи мотивацію як спонукання до вчинків та дій, які визначають особистісну активність поведінки людини [2, с. 6–7], ми обґрунтовуємо її як рушій дій,

задоволення потреб вищого рівня (поваги, визнання, самореалізації), генерації творчості розкриття талантів задля досягнення індивідуальних та просуспільних цілей.

О. Марчук вирізняє серед особистісних якостей вмотивованих до професійно-педагогічної діяльності вчителів, в тому числі й до формування фінансової грамотності учнів, не тільки прагнення до підвищення її якості та результативності, а й бажання бути причетними до успішності свого освітнього закладу, де фінансова грамотність виступає джерелом ідей та нових можливостей для втілення їх у цінності для інших [4]. Тому, високий рівень мотивації має тісний зв'язок із фінансовою грамотністю та демонструє, що людина, вирізняється високим рівнем саморегуляції, самостійного цілепокладання, вибору варіантів прийнятних рішень та контролю ходу їхнього досягнення, рішучістю дій, упевненістю та готовністю до подолання труднощів.

Мотиваційний складник професійно-педагогічної діяльності вчителя визначає ціннісне ставлення майбутніх учителів до фінансової грамотності, як ціннісного явища суспільства, висвітлює міру вияву, спрямованості, потреб у набутті фінансової компетентності, здійснення професійно-педагогічної діяльності, спрямованої на формування фінансової грамотності учнівської молоді.

Готовність майбутнього вчителя до формування фінансової грамотності учнів інтегрує сукупність фінансових, соціально-економічних та правових знань фінансово-методичного спрямування, які містять обізнаність щодо нормативного та юридичного врегулювання фінансових дій, їхніх правових та економічних засад в сучасному ринковому суспільстві. Готовність цього виду включає опанування організацією та методикою формування фінансової грамотності учнів, передумовами і принципами успішного навчання, методично зорієнтованими, необхідними майбутнім педагогам для формування фінансової грамотності учнів в межах навчально-виховного процесу.

Підготовка майбутніх учителів до формування фінансової грамотності учнів включає розвиток у них здатності до планування, проектування, організації, контролю фінансово-просвітницької діяльності, генерування нових ініціатив, ідей і освітніх проєктів, впровадження їх в освітню практику, швидкого прийняття альтернативних рішень, готовності до аналітичної, конструктивної, проєктувальної й організаторської комунікації, соціальної взаємодії, конструктивно-толерантного ділового спілкування, творчості та підприємливості. Така підготовка відбиває усвідомлену фінансово-просвітницьку активність, ініціативу здобувачів, сформованість у них рефлексивних навичок (об'єктивної самооцінки, самоаналізу, особистісної самореалізації, здатності до подолання труднощів) в освітній діяльності, самокритичного оцінювання власних педагогічних дій та усвідомлення себе суб'єктами професійно-педагогічної діяльності. Така рефлексія сприяє набуттю власного професійно-педагогічного мислення самопізнання, управлінського досвіду, готовності до багатоваріантного гнучкого оцінювання педагогічних явищ, власних досягнень, аналізу складнощів та успіхів у досягненні запланованих цілей.

Виділені нами складові підготовки майбутнього вчителя до формування в учнів 5-9 класів компетентності з фінансової грамотності в освітньому процесі виступають підґрунтям для визначення компонентного складу, критеріїв, показників та рівнів готовності цього виду, проведення діагностичних заходів щодо оцінювання її ефективності, з чим саме ми і пов'язуємо можливі перспективи подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти / Постанова Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. URL: [http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF) (дата звернення: 10.09.2023).
2. Занюк С. С. Психологія мотивації: навч. посіб. Київ: Либідь, 2002. 304 с.

3. Земка О. В. Формування підприємницької компетентності в майбутніх учителів технологій у процесі професійної підготовки: дис. ...канд. пед. наук. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Глухів, 2018. 340 с.

4. Макарук О. П. Структурно-компонентна характеристика готовності майбутнього вчителя до формування підприємливості молодших школярів. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2022. № 1. С. 97–102.

5. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL :

<http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konceptziya.pdf> (дата звернення: 06.09.2023).

6. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Трудове навчання 5–9 класи / Затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 12.09.2023).

7. Ткаченко М. В. Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ...канд. пед. наук. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Київ, 2018. 347 с.

Всеволод ЛАНІН

ЗАСНУВАННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ЧЕРНІГІВСЬКОГО КОЛЕГІУМУ: МАЗЕПІНСЬКИЙ ПЕРІОД

Чернігівський колегіум, Чернігівські Афіни, «чернігівський Олімп», «вертоград Паллади», – перший навчальний заклад вищого рівня на Лівобережній Україні заснований на початку XVIII століття, за ініціативи Лазаря Барановича, Іоанна Максимовича та Івана Мазепи. Заснування саме в Чернігові другого в Гетьманщині (після Києво-Могилянської академії) навчального закладу вищого рівня не випадкове. Чернігів був своєрідним центром північного регіону. Лазар Баранович після свого висвячення у сан єпископа Чернігівського і Новгород-Сіверського, надав своєрідний поштовх «переселенню» церковних ієрархів, перемістивши до Чернігова свою кафедру, друкарню та слов'яно-математичні школи, які стали базою для створення колегіуму.

Розглядаючи заснування Чернігівського колегіуму, необхідно зазначити великий вплив на його виникнення Києво-Могилянської академії. Загальновідома провідна роль академії у поширенні освіти та заснуванні її випускниками шкіл, колегіумів, починаючи ще з XVII століття. Першою «училищною колонією» академії у XVIII столітті став Чернігівський колегіум. Його заснували вихованці академії. Виникнення на зламі XVII–XVIII століття ще одного навчального закладу вищого рівня свідчило про якісно новий етап у розвитку освіти в Гетьманщині – створення навчальних установ в окремих регіональних осередках за зразком головного академічного центру. Можна говорити про початок формування загальнонаціональної системи освіти [3].

До заснування колегіуму тут діяли вищезазначені школи, які реорганізував в колегіум Іоанн Максимович за принципом Києво-Могилянської академії. Офіційна дата заснування колегіуму – 1700 рік. Розпочав свою діяльність при кафедральному Борисоглібському монастирі під назвою Малоросійський колегіум. Пізніше носив назву свого засновника – Collegium Archiepiscopo Maximowitano Chernihowia [4].

Процес становлення навчального закладу як колегіуму тривав декілька років, оскільки в колегіумах переважала класна, а не предметна система викладання предметів, також відчувався брак фінансування та приміщень. Але все ж таки архієпископія